It-tifkira ta' nies kbar tiswa wkoll biex tressaq lejn xulxin
in-nazzjonijiet u tgħaqqadhom f'rabta ta' ħbiberija u ta' għaj-
nuna flimkien billi kull nazzjon tista' titgħallem mill-għerf,
mis-sengħa u mill-għaqal ta' nazzjon oħra. Il-koltura, ix-xjen-
za u l-arti ma għandhomx limiti, huma jxerrdu barka u riżq
fuq in-nazzjonijiet kollha. imma l-aktar fuq dawk il-pajjiżi li
huma mhejjijin u mgħallmin biex jingdew b'dak ir-riżq u jis-
tgħallu dik il-barka. Aktar ma pajjiż ikollu nies kbar aktar tkun
imxiet 'il quddiem it-tħejjija tegħu biex jagħraf it-tajjeb mill-
ħażin u biex jitħarreġ fit-tagħlim.

Għalhekk il-lum it-tifkira tan-nies kbar hi meqjuma mhux
biss f'art twelidhom, iżda kull fejn il-popli għaddew 'il qud-
diem u fetħu moħħom. Hemm bosta għamliet ta' tifkira: sta-
twi, monumenti, bolli, ismijiet ta' bliet, ta' toroq u ta' mkej-
jen oħra. Dawn ifakkru l-isem biss u ma jagħtux ħjiel dwar
il-ħajja u l-ħidma tan-nies kbar li jfakkru. Dan isir biss bil-
kitba u wieħed jista' jaqrahom malajr u bla taħbit fid-dizzju-
narju bijografiku. F'dan il-ktieb wieħed isib tagħrif fuq nies
kbar li għamlu ġieh lil art twelidhom. Min stħoqqlu tifħir
għal ħaġa u min għal oħra, imma kull min wettaq xi ħidma
għall-ġid ta' niesu, jew ta' għajru, jew ta' art twelidu jsib post
f'dan id-dizzjunarju.

Aktar ma jkun mimli d-dizzjunarju bijografiku u aktar ma
ikollu ismijiet imniżżla fih, aktar jagħmel ġieh lil pajjiżu. Għal-
hekk il-lum hemm xejra fin nazzjonijiet ċivilizzati tad-dinja kol-
lha biex jinġabar tagħrif bijografiku dwar in-nies kollha li għam-
lu isem fil-pajjiż u jindamm fi ktieb jew dizzjunarju. Dan id-
dizzjunarju jiswa mhux biss għat-tagħlim li fih, imma wkoll
għall-ħeġġa li jqajjem f'qalb iż-żgħażagħ u għall-għożża lejn art
twelidhom li jnissel fihom.

Aħna f'Malta għad ma għandniex dan id-dizzjunarju bijo-
grafiku u dan hu nuqqas li jmissna nieħdu ħsiebu bla telf ta'
żmien. Aħna fiċ-ċokon tagħna għandna nies kbar li għamlu
ġieh u ġid lil artna u lil artijiet oħra u nistgħu b'wiċċna minn
quddiem niftaħru bihom. Xi tagħrif bijografiku fuq x'uħud
minn dawn il-kbar tagħna kien deher fil-perijodiku "L'Arte"
fl-1862. It-Tabib Stefano Zerafa fi ktejjeb li ħareġ fl-1858 sem-
ma dwar xi nies kbar Maltin. Xi bijografiji oħra dehru 'l hawn
u 'l hinn f'ġurnali u perijodiċi, imma ħadd s'issa għadu ma nda-
ħal biex ifittex, jistħarreġ u jiġbor tagħrif bijografiku fuq in-nies

kbar tagħna u jdommu f'dizzjunarju bijografiku. Tassew li dan
mhux xogħol ħafif u jeħtieġ għaqal, sabar u għerf, imma aħna
għandna nies mogħnija bil-ħeġġa u bil-ħabta għal dan ix-xogħol.

Aktar lura f'dan il-għadd ta' "Il-Malti" ssibu profil bijo-
grafiku fuq Monsinjur Caruana, bniedem politiku, diplomatiku,
Ġeneral u Isqof li ismu jingara fl-istorja ta' l-epoka ta' Napul-
jun. L-awtur ta' dan il-profil, is-Sur Robert Mifsud Bonnici, hu
kittieb profi fiku, studjuż ta' l-istorja ta' artna u ammiratur kbir
tan-nies kbar Maltin. Aħna nafu li s-Sur Mifsud Bonnici ilu
ħafna jqalleb u jfittex fuq il-ħajjiet u l-ħidmiet ta' niesna, u
naħsbu li kieku jindaħal hu għalbiex isawwar dizzjunarju bijo-
grafiku, dan il-ktieb sa fl-aħħar jara d-dawl. J'Alla s-Sur Robert
isib min jagħmillu l-ħila u j'Alla l-Bambin jisilfu l-għomor biex
naraw mimli dan in-nuqqas fl-patrimonju nazzjonali tagħna —
id-Dizzjunarju Bijografiku Nazzjonali.

IT-VIII TA' SETTEMBRU 1565

Ta' PATRI MATTEW KAPPUĊĊIN

Waqaf il-ġlied u l-qtil mingħajr mogħdrija!
Minn kull fejn tgħaddi Torok maqtulin,
Riħa ta' dħaħen u triqat mimlija
Bċejjeċ t'azzar u t'iġsma tal-mejtin.

Swar minfudin, għadajjar kbar ta' dmija,
Djar ta' taħt fuq, imqades imġarrfin;
'Ma ragħda t'ilħna jgħajtu ferreħija
Dwiet qalb il-ħerba: "Malta tal-Maltin!"

U fuq kull dar jew fejn kien fadal kamra,
Wara Sant'Iermu, perpru ma' kull riħ
Lwien il-bandiera tagħna, bajda w ħamra.

Lemaħha La Vallette rebbieħa mtallgħa,
Beka bil-ferħ, għax Malta żammet sħiħ,
Mar San Lawrenz ma' niesna jrodd ħajr 'l Alla.